

मणिषुसूत्रमिवसर्वत्रानुस्यूतत्वेनान्वयः अतएवमणिभ्यःसूत्रस्यैवैकैकव्यतिरेकश्च तयोःद्वैक्यम् तेनयोविवेकःपूर्वोक्तोवा तेनउशताशुद्धेनात्मना
मनसा सर्गस्थानसमाम्नायैः सृष्टिस्थितिसंहारैः यतोवाइमानिभूतानिजायंते इत्यादिश्रुत्युक्तसर्गाद्यनुसंधानेनेत्यर्थः विमृशद्भिःविचारयद्भिः अ
सत्वरैःअव्ययैर्मृग्यतइतिपूर्वेणान्वयः ॥ २४ ॥ विमर्शप्रकारमाह बुद्धेरितिद्वाभ्याम् अध्यक्षःसाक्षी ॥ २५ ॥ अतएभिर्बुद्धिभेदैः परिणामैःपर्यस्तैः
परितःक्षिप्तैः अनात्मधर्मत्वेननिरस्तैः बुद्धिधर्मत्वेहेतुः त्रिवर्णैःत्रिगुणात्मकैः क्रियोद्भवैःकर्मजन्यैःबुद्धेरेवत्रिगुणात्मकत्वात्कर्मकर्तृत्वाच्च तस्याए
वैताअवस्थाः आत्मातुबुद्ध्यन्वयात् तदवस्थावानिवाभातिनतत्त्वतइति आत्मनःस्वरूपंबुद्ध्येतजानीयादित्यर्थः अत्रदृष्टांतः कुसुमधर्मैर्गंधैस्तदाश्र
यंवायुमिव ॥ २६ ॥ ननुतर्हियथाकुसुमोपाधिकोऽपिवायोर्गंधोविवेकज्ञानेननिवर्तते एवमात्मनःसंसारोनिवर्ततइत्याशंक्याह एतद्वारः

अन्वयव्यतिरेकेणविवेकेनोशतात्मना ॥ सर्गस्थानसमाम्नायैर्विमृशद्भिरसत्वरैः ॥ २४ ॥ बुद्धेर्जागरणंस्व
प्नःसुषुप्तिरितिवृत्तयः ॥ तायेनैवानुभूयंतेसोऽध्यक्षःपुरुषःपरः ॥ २५ ॥ एभिस्त्रिवर्णैःपर्यस्तैर्बुद्धिभेदैःक्रि
योद्भवैः ॥ स्वरूपमात्मनोबुद्ध्येद्गंधैर्वायुमिवान्वयात् ॥ २६ ॥ एतद्वारोहिसंसारोगुणकर्मनिबंधनः ॥ अज्ञा
नमूलोऽपार्थोऽपिपुंसःस्वप्नइवेष्यते ॥ २७ ॥ तस्माद्बुद्धिःकर्तव्यंकर्मणांत्रिगुणात्मनाम् ॥ बीजनिर्हरणंयो
गःप्रवाहोपरमोधियः ॥ २८ ॥ तत्रोपायसहस्राणामयंभगवतोदितः ॥ यदीश्वरेभगवतियथायैरंजसा
रतिः ॥ २९ ॥ गुरुशुश्रूषयाभक्त्यासर्वलब्धार्पणेनच ॥ संगेनसाधुभक्तानामीश्वराराधनेनच ॥ ३० ॥

बुद्धिद्वारकः तदवस्थाद्वारकोवासंसारः नस्वतःहियस्मात् बुद्धेर्येगुणाःकर्माणिचतैर्निवर्त्यतइतितथा सचाज्ञानमूलःअतःअपार्थोमिथ्याभूतो
पिचमइवइष्यते वायोस्तुगंधद्रव्यसंबंधस्यावास्तवत्वाद्विषमोदृष्टांतः ॥ २७ ॥ यस्मादेवंनिवृत्तिर्घटते तस्माद्बीजमज्ञानंतस्यनिर्हरणंदहनम् किं
तत् योगःकथंभूतःधियःप्रवाहंजाग्रदादिरूपमुपरमयतीतितथा ॥ २८ ॥ तदेवंज्ञानप्रकारमुक्त्वा तत्साधनंधर्मस्यतत्त्वनारदोक्तमेवाह तत्रेतिपंच
भिः यैर्धर्मैर्यथाऽनुष्ठितैर्वाभगवतिश्रीनारायणेरतिरितियत् अयमुपायोभगवतोक्तः तथाचगीतासूक्तम् यत्करोषियदश्रासियजुहोषिददासियत्
यत्तपस्यसिर्कोतेयतत्कुरुष्वमदर्पणमिति भक्त्यामामभिजानातियावान्यश्चास्मितत्त्वतइत्यादि ॥ २९ ॥ तत्रैवांतरंगान्धर्मानाह गुरोःशुश्रूषयाभ
क्त्याप्रेम्णा सर्वेषांलब्धानामर्पणेनच ॥ ३० ॥